Чернігівська районна централізована
бібліотечна система

До 90-річчя Чернігівського району

Тут думи, почуття, тут мудрість віку

Історія бібліотек району

Чернігів - 2013

Чернігівська районна централізована
бібліотечна система

До 90-річчя Чернігівського району

Тут думи, почуття, тут мудрість віку

Історія бібліотек району

Чернігів - 2013

ББК 78.33
Т 91

Тут думи, почуття, тут мудрість віку. Історія бібліотек району/ Чернігівська районна ЦБС ; [уклад Г. Г. Адруг]. – Чернігів, 2013. – 14 с. : фотогр.

Видання присвячене 90-річчю створення Чернігівського району. Підготовлене на основі історичних документів і матеріалів, висвітлює історію створення мережі бібліотечних закладів району і доповнює попереднє видання – «Сільська бібліотека: джерело для спраглих душ».

Укладач: Г.Г.Адруг, бібліограф ЦРБ

Відп. за випуск: В.А.Пирковська, директор Чернігівської районної ЦБС

Макетування : І.В.Розумій, провідний бібліограф ЦРБ

Тут думи, почуття, тут мудрість віку

Директор Чернігівської районної ЦБС – Пирковська Вікторія Анатоліївна

Чернігівська районна централізована бібліотечна система створена у 1980 році Постановою Ради Міністрів СРСР, а в умовах незалежної України керується Положенням про централізовану бібліотечну систему (ЦБС), розробленим відповідно до Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про бібліотеки і бібліотечну справу» (Наказ Міністерства культури і мистецтв України № 709 від 20.11.2001 р.). Звісно, історія створення книгозбірень та громадських бібліотек сягає набагато глибше у роки і століття. Відомості про книгозбірні при сільських церквах та церковно-парафіяльних школах сягають XVIII ст. Найбільшими бібліотеками володіли церкви у Юр'ївці, Будах, Седневі (Георгіївська церква), Кархівці, Ковпитах. З 1789 року діяла бібліотека при Чернігівському повітовому училищі.

Процес створення мережі народних бібліотек розпочинається вже з 1897 р., вони з’являлися при земських школах та училищах, навіть при чайних. Повітове земство брало на себе опіку про ці заклади, оскільки їм відводилась важлива роль у справі просвітництва населення. Повітові земські зібрання переймалися питаннями розповсюдження книжок. Обов’язки бібліотекарів першими брали на себе земські вчителі, а спеціальні ради по сприянню бібліотечній справі очолювали авторитетні люди в селах – дворяни, свя-

щеники, лікарі. Книжкові фонди знаходилися в приміщеннях шкіл з окремим входом, волосних управах або на квартирах вчителя чи лікаря. У 1898 р. лікар Н.М.Глобов, котрий у с.Роїще, окрім прямих обов'язків, також завідував бібліотекою, у звіті про роботу зазначав: «Роищенская библиотека сразу привлекла внимание и даже симпатію населения. Брали книги и молодые, и старики. Книги обыкновенно прослушивались всей семьей с живейшим інтересом». Саме тоді було відкрито і Козлянську бібліотеку, яка й нині успішно діє у Михайло-Коцюбинську. Слідом, за короткий період, з'являлися бібліотеки у Довжику, Пльохові, Количівці, Халявині, Красному, Седневі, Юр'ївці, Слабині, Андріївці, Смолині.

ДОКЛАДЫ
ВЪ СВЯЗИ СЪ ОТЧИТОМЪ
ЧЕРНИГОВСКОЙ
УѢЗДНОЙ ЗЕМСКОЙ УПРАВЫ
ПО НАРОДНОМУ ОБРАЗОВАНІЮ
ЗА 1896 ГОДЪ

Архівні матеріали про діяльність земських бібліотек

1878 рік – відправна точка в історії бібліотечної справи Пакуля. Книжковим фондом користувалися не лише учні, а й усі жителі.

Губернська газета за 10 січня 1899 року повідомляла про урочисте відкриття бібліотеки в Олишівці: «…перед открытием местным священником был совершен молебен, привлекший массу народа. По окончании молебствия начали раздачу книг, которых было взято более 80. Всем сутствующим председательницей совета библиотеки А.К.Шрамченко был предложен завтрак». Отже, цю жінку на прізвище Шрамченко по праву можна вважати першим бібліотечним працівником селища. Можливо, ця професія

Михайло Михайлович Шрамченко – дійсний статський радник

стала сімейною справою однієї родини, оскільки відомо, що у 1910 році бібліотекарем у хаті-читальні також працювала Н.П.Шрамченко. Вже тоді бібліотеку відвідувало 1,5 тисячі користувачів, фонд складав 2,5 тисячі примірників.

В історії села Хмільниця 1906 рік вважається початком просвітницького руху серед селян, оскільки саме тоді відкрилась сільська бібліотека на кошти губернського земства. За радянської влади масово відкривались хати-читальні, була така і на подвір'ї хмільничанки Єфросинії Пилипівни Атрощенко. Нею завідував 27-річний Іван Андрійович Богдан – освічена на той час людина, закінчив земську школу і спеціальні курси. У 1934 році бібліотека розмісилась у новому клубі, збудованому з розібраних хат куркулів. Старожили пам’ятають, що до війни книгами завідувала Любов Дідовець, а в післявоєнні роки в бібліотеці знову працювали чоловіки – молодий хлопець на ім'я Мойсей (чи, може, Мусій, а прізвище, на жаль, забулося), потім Микола Каленикович Романенко. Останній передав справу в 1953 р. Антоніні Григорівні Леус.

Після 1918-1919 років до послуг жителів сіл постала широка мережа хат-читалень, котрі майже повсюдно трансформувалися з часом у бібліотечні заклади. З перших років встановлення радянської влади на Чернігівщині в колишніх маєтках поміщиків, дворян та аристократів відкривалися народні будинки, при них організовувалися читальні зали і бібліотеки, розгортали роботу гуртки художньої самодіяльності. Зокрема, в народних будинках Седнева і Халявина влаштовувались лекції і доповіді для робітників і селян,

пропонувалися книги і газети. За розпорядженням губревкому організовувалася охорона конфіскованих бібліотек і передача книжкового фонду народним бібліотекам, додатково закуповувалися книги в Москві та Ленінграді. Згодом робота книгозбірень і клубних закладів об'єднувалася під загальним дахом новозведених будинків культури.

Ось вже 80 років бібліотека в Андріївці є справжнім центром популяризації книги, ідейним помічником у навчанні і вихованні читачів – дітей та молоді. Книгозбірня зустрічає стрункими та охайними стелажами книг, любовно оформленими виставками. І коли в бібліотеці чутно, як сперечаються діти, вибираючи книгу, як дорослі обговорюють прочитане, розумію, що бібліотека і книга потрібні сьогодні, як ніколи.

Сиза Марія Семенівна майже 40 років завідувала Андріївською сільською бібліотекою

Власне, кожен бібліотечний заклад району має власну, особливу історію, її ретельно вивчають як сільські бібліотекарі, так і спеціалісти центральної районної бібліотеки, результати досліджень оприлюднюють у друкованих виданнях.

В сучасних умовах кожна бібліотека покликана стати інформаційним центром сільської громади, відкриваючи користувачам доступ до національних та світових джерел. Наша мета — збереження культурного надбання народу, накопичення знань та передачі їх наступним поколінням, виконання просвітницької функції.

Координуючу і спрямовуючу роль відіграє ЦРБ. Тут працює 10 спеціалістів, проводиться комплектування фондів, групові та індивідуальні навчання з працівниками, надається практична і методична допомога молодим та менш досвідченим, розробляються та розмножуються сценарії свят і масових заходів, набирає сили видавнича діяльність. Робимо все можливе, щоб у нашого читача була впевненість: в бібліотеці він знайде розуміння і добру пораду, відповідь на хвилюючі питання. Нехай бібліотекарі не в силах забезпечити тепло в приміщеннях, то на тепло їх душ і сердець читач може розраховувати завжди. Ми потрібні людям, без книги життя немислиме. Не всі ще можуть виходити в Інтернет чи придбати комп'ютерну техніку, для них вікном у світ залишається книга, а по великому рахунку – бібліотека.

Директори Чернігівської районної ЦБС (з ліва на право) – Тутук Катерина Іванівна, Блиставець Стефанія Іванівна, Лагута Інна Володимирівна

Потенціал Чернігівської районної централізованої бібліотечної системи:

- 50 сільських бібліотек-філіалів;
- 2 селищні бібліотеки – Олишівська і Седнівська;
- центральна районна бібліотека (м. Чернігів, вул. Шевченка, 183);
- центральна дитяча бібліотека (смт Михайло-Коцюбинське);
- абонемент ЦРБ (смт Михайло-Коцюбинське).

Діяльність закладів забезпечують 64 працівники. Бібліотечний фонд налічує понад 613 тис. примірників друкованих

видань. Послугами бібліотечних закладів району користуються – 27,8 тис. осіб, в т.ч. дітей – 4,5 тис., молоді – понад 3 тис.

Щоб іти в ногу з часом, бібліотекарі мусять дбати про привабливість і конкурентоздатність свого закладу, розширюють сферу послуг, проводять найрізноманітніші заходи для читачів, а також є активними учасниками сільських свят, відзначення знаменних та ювілейних дат. Підтримуючи тісний контакт із суспільними організаціями – школою, активом сільської громади, молодіжними та ветеранськими організаціями, меценатами, народними депутатами, бібліотекарі використовують різноманітні форми і методи роботи, нерідко є відповідальними за ведення літописів територіальних громад. Адже сьогодні уже мало виконувати запити користувачів, потрібно вміти їх передбачити, надаючи громадянам як інформацію, так і допомогу у вирішенні соціальних проблем.

Пріоритетними напрямками роботи нашої системи є: співпраця та партнерство з творчими, талановитими людьми, меценатами і громадськими діячами та керівниками різних рівнів; - організація масових заходів за народним календарем та календарем знаменних і пам’ятних дат, що сприяють зміцненню зв’язків між поколіннями, вивченню історії свого краю, району, села, відродженню визначних подій та імен, народних звичаїв, родинних традицій та обрядів; робота з різними категоріями читачів (людьми похилого віку, самотніми громадянами, людьми з особливими потребам, з дітьми та молоддю) та вивчення їх читацьких уподобань; робота по підвищенню фахового рівня працівників бібліотечної системи та практичний обмін досвідом; співпраця з творчими, талановитими людьми, підтримка любительських об'єднань, клубів за інтересами, тощо. Любительські клуби за інтересами працюють: при Ладинській бібліотеці – «Берегиня», при Пакульській – «Паросток», при

Старобілоуській – «Відродження», при Київській – «Дивослово», при Седнівській – «Чомучка». Діє також об'єднана літературно-мистецька вітальня «Краяни», учасниці якої Віра Чуприна (Киселівка), Ольга Соколенко (Павлівка), Олександра Баран (Новоселівка), Тетяна Желада (Терехівка) мистецьки володіють голосами і музичними інструментами, виконують старовинні і сучасні українські пісні, отож бажані гості як в державних закладах, так і в оселях своїх односельців. Ці клуби та об'єднання своєю діяльністю втілюють сучасний пріоритетний напрямок бібліотеки – популяризацію народознавства, українського художнього слова, творів місцевих письменників та творчості читачів.

Ісаєнко Валентина Григорівна більше 30 років завідувала Ладинською сільською бібліотекою

Вивчення історичних джерел, архівних документів, періодики минулих літ, записані спогади старожилів дають інформацію про основні етапи розвитку бібліотечної справи на теренах нашого району, відомості про подвижників і благодійників, чиєю працею книга поступово завойовувала серця людей, врешті стала щоденною необхідністю всіх верств населення. Пишаємось нашими ветеранами, котрі десятки літ присвятили головній, водночас улюбленій, роботі з людьми і книгами: **Блиставець Стефанія Іванівна** (20.12.1933 р.н.) — з 1963 р. завідувала Бобровицькою районною бібліотекою для дорослих, а з 1981 р. – директор Чернігівської районної централізованої бібліотечної системи; **Тутук Катерина Іванівна** (27.08.1946 р.н.) — директор Чернігівської районної централізованої бібліотечної системи з 1992 по 2002 рік; **Артюшенко Катерина Омеля-**

нівна (1936 р.н.) — більше 30-ти років, починаючи з 1973, працювала заступником директора ЦБС по роботі з дітьми; **Рибаченко Надія Юліанівна** (1939 р.н.) — з 1959 року працювала методистом Михайлокоцюбинської, а згодом Чернігівської районної бібліотеки, понад 35 років життя присвятила бібліотечній справі району; **Сиза Марія Семенівна** (08.03.1935 р.н.) — з 1955 по 1994 р. завідувала Андріївською сільською бібліотекою, удостоєна медалі «Ветеран праці» та інших нагород; **Артюшенко Катерина Омелянівна** (1936 р.н.) — на посаді заступника директора ЦБС по роботі з дітьми пропрацювала більше 30-ти років: **Рибаченко Надія Юліанівна** (1939 р.н.) — з 1959 року, понад 35 років працювала методистом Михайло-Коцюбинської, а згодом Чернігівської районної бібліотеки; **Дегтяр Олександра Василівна** (1933 р.н.) — 40 років працювала завідуючою Боромиківської сільської бібліотеки; **Бебко Раїса Григорівна** — колишня завідуюча Довжицької сільської бібліотеки, нагороджена Почесною Грамотою Міністерства культури Української РСР; **Седень Галина Мойсеївна** (1935 р.н.) — понад 40 років працювала завідуючою Клочківської сільської бібліотеки, володарка багатьох відзнак; **Чвертка Ніна Іванівна** (1932 р.н) — понад 33 роки завідувала Краснянською сільською бібліотекою, відзначена Почесними Грамотами та Подяками обласного і районного рівня; **Ісаєнко Валентина Григорівна** — у 1952 – 1984 роках завідувала Ладинською сільською бібліотекою; **Вареник Катерина Михайлівна** (1937 р.н.) — понад 40 років працювала завідуючою Лукашівської сільської бібліотеки; **Чух Ніна Іванівна** (1938 р.н.) — більше трьох десятиліть завідувала Слобідською бібліотекою; Вовк Марія Сазонівна (1923 р.н.), **Вовк Тетяна Іванівна** (1937 р.н.) та **Бригинець Марія Миронівна** (1923-2000), **Горбач Олександра Антонівна** (1931 р.н.)— улюблені бібліотекарки не одного покоління жителів Михайло-Коцюбинського; протягом 33 років за-

відувала Олишівською дитячою районною, згодом селищною бібліотекою **Гаєвська Варвара Григорівна** (1930 р.н.); в Олишівці також з повагою згадують Бокач Ніну Семенівну, Москалець Розу Михайлівну; **Межакова Світлана Володимирівна** (1936 р.н.) — майже 45 років працювала на посаді завідуючої Пакульської сільської бібліотеки; **Андросенко Віра Сергіївна** (1944 р.н.) — з 1963 по 2005 рік завідувала Пісківською бібліотекою, мала чимало нагород; **Лазаренко Катерина Терентіївна** (1937 р.н.) — 35 років поспіль опікувалась читачами Пльохівської сільської бібліотеки; **Рижик Людмила Павлівна** (1946 р.н.) — читачами Смолинської сільської бібліотеки, цілих 43 роки; **Леус Антоніна Григорівна** (1934 р.н.) — 40 років завідувала Хмільницькою бібліотекою; Носенко Віра Іванівна — Черниською бібліотекою у 1954-1990 роках; **Кирильченко Олександра Іванівна** (1936 р.н.) — майже 40 років свого життя присвятила бібліотечній діяльності в районі, за бездоганну працю відзначалась Почесними Грамотами та Подяками.

Твердження, ніби бібліотечна справа – лише для жінок, спростували успішною працею на «книжковій ниві» **Зінченко Володимир Кирилович** (у 1960-80-х роках працював на посаді завідувача Петрушинської сільської бібліотеки), **Ребенок Микола Овсійович** (Пильнянська бібліотека), **Никитюк Василь Михайлович** (Брусилівська бібліотека).

Виростали при маминій роботі, всотуючи любов до книги, а потім і професію перейняли: Костирєва Ярина Миколаївна – донька Городньої Галини Василівни (Топчіївка); Харченко Зінаїда Олександрівна — донька Дехтяр Олександри Василівни (Боромики); Доброговська Ніна Іванівна — донька Атрощенко Катерини Омелянівни (Зайці). Таким чином створилися професійні бібліотечні династії.

Запорукою виконання важливих завдань, що стоять сьогодні перед культурно-освітніми закладами є ентузіазм,

глибокі знання літератури, розуміння потреб читачів різних професій і вікових груп — тобто професіоналізм нинішніх працівників бібліотечної системи:

Колектив Чернігівської ЦБС.
Святкування Всеукраїнського дня бібліотек. 2011 рік

Городньої Марії Василівни (1956 р.н.) — провідного методиста Чернігівської районної ЦБС; **Полевик Галини Миколаївни** (1958 р.н.) — заступника директора ЦБС по роботі з дітьми; **Татаренко Валентини Іллівни** (1955 р.н.) – завідуючої Анисівської бібліотеки; **Богуш Катерина Пантеліївна** (1954 р.н.) — завідуючої Ведильцівської бібліотеки; **Кравченко Марії Василівни** (1962 р. н.) — завідуючої Дніпровської бібліотеки; **Колєди Тетяни Миколаївни** (1949 р.н.) — завідуючої Жукотківської бібліотеки; **Макаренко Тетяни Миколаївни** (1957 р.н.) — завідуючої Кархівської бібліотеки-філіалу ЦБС; **Семенець Світлани Петрівни** (1965 р.н.) — завідуючої Київської бібліотеки-

філіалу ЦБС; **Сергусь Тамари Петрівни** (1970 р.н.) — завідуючої Клочківської бібліотеки-філіалу ЦБС; **Денисенко Надії Михайлівни** (1953 р.н.) — завідуючої Ковпитської бібліотеки-філіалу ЦБС; **Тютюнник Ольги Михайлівни** (1945 р.н.) — завідуючої Льгівської бібліотеки-філіалу ЦБС; **Навозенко Людмили Єгеніївни** (1966 р.н.) — завідуючої Мохнатинської бібліотеки-філіалу ЦБС; **Приходько Марії Леонідівни** (1954 р.н.) — бібліотекаря Новенської бібліотеки-філіалу ЦБС; **Соколенко Ольги Данилівни** (1947 р.н.) — завідуючої Павлівської бібліотеки-філіалу ЦБС; **Фрол Євдокії Миколаївни** (1964 р.н.) — завідуючої Седнівської селищної бібліотеки-філіалу ЦБС; **Макеєнко Любові Іванівни** (1956 р.н.) — завідуючої Старобілоуської бібліотеки-філіалу ЦБС; **Желади Тетяни Михайлівни** (1961 р.н.) — завідуючою Терехівської бібліотеки-філіалу ЦБС; **Коноваленко Ліни Григорівни** (1948 р.н.) — завідуючої Халявинської бібліотеки-філіалу ЦБС; **Мироненко Тамари Іванівни** (1961 р.н.) — завідуючої Шестовицької бібліотеки-філіалу ЦБС.

У 2012 році наша ЦБС стала колективним членом Української бібліотечної асоціації (УБА). Ця корисна співпраця має сприяти формуванню позитивного іміджу книгозбірень, підвищенню престижу професії бібліотекаря, відкривати шляхи реалізації інноваційних технологій, розширення послуг для користувачів. А участь також у програмі «Бібліоміст» дає можливість навчати бібліотекарів роботі з новітніми технологіями, підвищувати рівень комп'ютерної грамотності населення та багатьма іншими засобами просувати сучасну бібліотеку серед широкої громадськості.